

Školská prí náležitosť a adjustácia žiakov

Mária Halamová, Gabriela Šeboková, Jana Uhláriková, Nikola Mokraňová

VEGA1/0577/16: Osobnostné a interpersonálne faktory adaptívneho vývinu adolescentov v kontexte školského prostredia

ÚVOD

- Kvalita vzťahu k škole a k ľuďom v nej je spojená s:
 - + wellbeing
 - + sebaúcta a rezliencia
 - + prospech
 - + úspechy v ďalšom vzdelávaní
 - agresivita
 - problémy v správaní
 - depresívne symptómy
 - rizikové správanie
- PISA – slovenskí žiaci 5. najnižšiu mieru pocitu prináležitosti ku škole spomedzi testovaných krajín
- Pocit prináležitosti ku škole – dôležitá oblasť pre výskum aj prax (preventívne a intervenčné programy)

CIEĽ ŠTÚDIE

- Napriek množstvu výskumov v tejto oblasti, problémom ostáva veľká nejednoznačnosť v konceptualizácii a operacionalizácii konceptu

Cieľom štúdie je:

- Teoretické ukotvenie konceptu prináležitosti k škole
- Predstavenie výsledkov výskumu pocitu prináležitosti u žiakov základných a stredných škôl a jeho súvislostí s adjustáciou žiakov

VZŤAH K ŠKOLE

- *school belongingness, school connectedness, school-relatedness, school attachment, school bonding, school engagement* či *school involvement*
- Synonymá vs. odlišné konštrukty
- Jednodimenzionalita vs. multidimenzionalita
- Nejednoznačnosť v definovaní jednotlivých dimenzií:
 - akademické angažovanie pocit prináležitosti
 - pravidlá a spravodlivosť, pozitívne emócie k škole
 - názor študentov (student voice), voľnočasové aktivity
 - vzťahy s rovesníkmi bezpečie
 - podpora od učiteľa

ŠKOLSKÁ ANGAŽOVANOSŤ (school engagement)

- Multidimenzionálny koncept
 - *Behaviorálna angažovanosť* - zapojenie študenta do učebných aktivít, jeho pozornosť a prítomnosť v škole
 - *Kognitívna angažovanosť* – sebareguláciu a používanie metakognitívnych stratégií
 - *Emočná angažovanosť* – afektívny vzťah k škole a k ľuďom v nej
- Strešný pojem pre rôzne oblasti vzťahu k škole
- School belonging/attachment/connection = emočný aspekt angažovanosti

VZŤAH K ŠKOLE + ADJUSTÁCIA ŽIAKOV

- Emočná angažovanosť je:
 - pozitívny prediktor psychologického zdravia žiakov (longitudinálne výskumy, tranzícia zo ZŠ na SŠ)
 - pozitívny korelát akademickej úspešnosti (u žiakov ZŠ s prospechom, záujmom o učenie, u žiakov SŠ s vnútornou motiváciou a školou ako hodnotou)

PREDKLADANÁ ŠTÚDIA



- Predpoklad, že prináležitosť k škole a k učiteľovi bude u žiakov stredných škôl silnejšie pozitívne korelovať so sebahodnotením, zatiaľ čo u žiakov základných škôl bude silnejšie pozitívne korelovať s akademickým prospechom

METÓDY

VÝSKUMNÁ VZORKA

- 160 respondentov (77 žien a 83 mužov), $M=16,21$ rokov
- ZŠ (n=80), SŠ (n=80)

POUŽITÉ METODIKY

- Škála sebahodnotenia – Rosenberg (1965)
- Connectedness to school and teachers – Waters , Cross (2010)
 - Prináležitosť k škole (5 položiek, 4-bodová škála), $\alpha = 0,70$
 - Prináležitosť k učiteľovi (6 položiek, 5-bodová škála), $\alpha = 0,69$
- Prospech – matematika, slovenský jazyk, cudzí jazyk

Connectedness to school and teacher

Mám blízky vzťah k ľuďom na tejto škole

Cítim, že som súčasťou tejto školy

Som šťastný, že som na tejto škole

Učitelia na tejto škole sa k študentom správajú spravodlivo

V mojej škole sa cítim bezpečne

V mojej škole je učiteľ, ktorý:

Má skutočne o mňa záujem

Mi povie, že som urobil/a niečo dobre

Si všimne, keď tam nie som

Vždy chce, aby som sa snažil/a najviac, ako viem

Ma počúva, keď mám čo povedať

Verí, že budem úspešný/á

VÝSLEDKY

Základná škola

Stredná škola

	škola	priemer	sebahod	škola	priemer	sebahod
učiteľ	-.64**	-.41**	.01	-.44**	.13	.14
škola	-	.35**	-.17	-	-.02	-.26*

	ZŠ		SŠ					
	M ₁	SD ₁	M ₂	SD ₂	t	df	sig	d
škola	12.16	3.06	12.05	3.17	0.23	158	0.82	.04
učiteľ	22.26	5.04	20.25	4.30	2.72	154.12	0.01	.43

DISKUSIA

- Vzťah k škole súvisí s akademickou adjustáciou žiakov:
 - ✓ ↑ prináležitosť k škole a k učiteľovi + ↑ prospech (ZŠ)
 - ✗ prináležitosť k škole a k učiteľovi + prospech (SŠ)
- Žiaci na ZŠ motivovaní k lepšiemu učeniu a k získavaniu lepších známok, keď majú dobré školské vzťahy
- U žiakov na SŠ nižšia potreba podpory zo školského prostredia všeobecne, školská prináležitosť môže súvisieť s inými špecifickými aspektmi akademickkej adjustácie (vnímanie školy ako hodnoty, výkon a schopnosti v niektorých oblastiach...)

- Vzťah k škole súvisí so psychologickou adjustáciou žiakov:



↑ prináležitosť k škole + ↑ sebahodnotenie (SŠ)



prináležitosť k škole a k učiteľovi + sebahodnotenie (ZŠ)

- Vývin sebahodnotenia – vyššia introspekcia a akcelerovaný rozvoj sebahodnotenia na SŠ
- Vecná významnosť vzťahu u žiakov SŠ pomerne slabá – iné faktory rozvoja sebahodnotenia (priateľské a širšie rovesnícke vzťahy, postavenie a triedny status, osobnosť...)

- Rozdiely v školskej prináležitosti:



↑ prináležitosť k učiteľovi (ZŠ) a ↓ prináležitosť k učiteľovi (SŠ)



prináležitosť k škole (ZŠ) a prináležitosť k škole (SŠ)

- Na SŠ narastá počet žiakov, ktorí sú vo vzťahu k svojim učiteľom ľahostajní (celoslovenský projekt „Vzťah žiakov k súčasnej škole“)
- Vnímanie sociálnej opory a prináležitosti k učiteľom má po tranzícii zo ZŠ na SŠ klesajúcu tendenciu

LIMITY

- Nezohľadnenie pohlavia – preukázané rozdiely medzi chlapcami a dievčatami vo vnímaní a v trajektóriách zmien školskej príslušnosti
- Ohraničenie vzťahu k škole na emočný aspekt
- Sledovanie iba vybraných aspektov adjustácie žiakov

ZÁVERY

- Pozitívnejší vzťah k škole v zmysle vyššieho pocitu školskej príslušnosti je spojený s pozitívnymi dôsledkami v oblasti adaptácie žiakov v školskom prostredí



Podpora a budovanie pocitu príslušnosti k škole a k učiteľovi
→ podpora akademickej úspešnosti a well-beingu žiakov →
obmedzenie prejavov maladaptácie

ĎAKUJEME ZA POZORNOST